

Огляд управління у сфері міграції в Україні

Березень 2019 року

У 2015 році Міжнародна організація з міграції (МОМ) розробила [Рамку управління у сфері міграції \(Migration Governance Framework — MiGOF\)](#), аби допомогти країнам у визначенні того, як «добре керована міграційна політика» може виглядати на національному рівні. Того ж року держави-члени МОМ підтримали запровадження MiGOF. Індикатори управління міграцією (ІУМ)¹ було розроблено для допомоги державам у практичному застосуванні MiGOF шляхом використання стандартного набору з приблизно 90 індикаторів, які розподілялися за шістьма ключовими сегментами політики.

ІУМ є інструментом, який сприяє розумінню тих важелів міграційної політики, що їх країна може задіяти для покращення управління у сфері міграції. ІУМ не призначені для оцінювання результативності міграційної політики та діяльності державних інституцій. Натомість вони виконують роль системи для порівняння складових компонентів, котра надає інформацію про ті заходи, впровадження яких дозволить країнам удосконалити управління у сфері міграції. ІУМ призначені не для присвоєння рейтингу країнам у процесі оцінки комплексності їхньої міграційної політики або виявлення прогалин та сфер, які можуть бути покращені. ІУМ мають на меті допомагати країнам у розвитку діалогу з питань управління міграцією, роз'яснюючи, як «добре керована міграція» може виглядати у контексті [завдання 10.7 Цілей сталого розвитку](#) «Сприяти впорядкованій, безпечній, законній та відповідальній міграції та мобільності людей, у тому числі шляхом впровадження спланованої і добре керованої міграційної політики».

У цьому огляді подано узагальнений виклад напрямків міграційної політики України, які керуються найкраще, а також зазначені напрямки, що мають потенціал для подальшого розвитку, на основі оцінювання за допомогою ІУМ.

¹ Ініціатива ІУМ — це програма оцінювання політики під проводом Міжнародної організації з міграції (МОМ), що імплементується за підтримки Аналітичного відділу видання «The Economist» та фінансується державами-членами МОМ. Думки і висновки, наведені в цьому звіті, належать їхнім авторам і не обов'язково відображають погляди МОМ. Оцінки та викладення матеріалу в цьому звіті не мають на меті заявити про позицію чи висловити думку від імені МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, стосовно їхніх органів влади або ж стосовно їхніх кордонів чи меж.

Дослідження та аналіз від

Основні висновки

1. Дотримання міжнародних стандартів та забезпечення прав мігрантів

1.1 Ратифіковані міжнародні конвенції

Наведена нижче таблиця складена за стандартним форматом і містить дані про ратифікацію конкретних міжнародних конвенцій. Наведений список конвенцій аж ніяк не є вичерпним.

Назва конвенції	Ратифіковано
Конвенція МОП про працівників-мігрантів (переглянута), 1949 року (№ 97)	Ні
Конвенція про статус біженців, 1951 року	Так (2002)
Конвенція про статус апатридів, 1954 року	Так (2013)
Конвенція про скорочення безгромадянства, 1961 року	Так (2013)
Конвенція МОП про працівників-мігрантів (додаткові положення), 1975 року (№ 143)	Ні
Конвенція про права дитини, 1989 року	Так (1995)
Міжнародна конвенція про захист прав всіх трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей, 1990 року	Ні

1.2 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

Іммігранти, які пройшли передбачену імміграційну процедуру, можуть звертатися за дозволом (посвідкою) на постійне проживання в Україні без обмежень. Для осіб, які проживають у країні більше п'яти років, або трьох років, якщо вони мають статус біженця чи прибули у країну як особи без громадянства (або два роки, якщо вони одружилися з громадянином/громадянкою України), існує чіткий шлях до громадянства.

Особи, які перебувають в Україні легально, в тому числі особи, що постійно або тимчасово проживають у країні, мають доступ до початкової та середньої освіти, що її фінансує держава, на підставі статті 4 Закону України «Про освіту». Однак мігранти з нерегульованим статусом доступу до початкової і середньої освіти, що її фінансує держава, не мають.

Возз'єднання сім'ї можливе для всіх іммігрантів, які проживають на території України на законних підставах, якщо вони можуть довести, що мають засоби для утримання членів своїх сімей в Україні.

Україна має угоди про переведення пенсій за віком з Угорщиною, Молдовою, Грузією, Азербайджаном, Монголією, Румунією, Білоруссю, Латвією, Іспанією, Литвою, Естонією, Словаччиною, Чехією, Болгарією, Португалією, Польщею. Крім того, Україна залишається підписантом угоди, яка передбачає пенсійну мобільність у рамках Співдружності Незалежних Держав, хоча і припинила остаточно участь в цій організації у травні 2018 року.

Усі громадяни України можуть реалізувати своє право голосувати за кордоном у дипломатичних місцях України.

1.3 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Лише іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають у країні, мають такий самий доступ до системи охорони здоров'я за рахунок державного бюджету, що й громадяни. Особи, які тимчасово проживають у країні, мають доступ до послуг екстреної медичної допомоги та інших послуг у сфері охорони здоров'я на платній основі, крім випадків, коли законодавством чи міжнародними угодами передбачено інше. Лише особи, які постійно проживають у країні, мають доступ до соціального забезпечення.

Безумовний доступ до ринку праці (працевлаштування, зміна роботи) мають лише особи, які постійно проживають у країні. Також тільки для них доступний варіант самозайнятості. Натомість для осіб, які не є резидентами, роботодавці мають отримувати дозвіл на застосування праці іноземців та осіб без громадянства. Такий дозвіл може бути надано, якщо заробітна плата на відповідній посаді перевищує розмір мінімальної заробітної плати принаймні у 10 разів (у п'ять разів – для неурядових організацій, волонтерських організацій та роботи у сфері освіти; такі обмеження не поширюються на випускників 100 кращих університетів світу, працівників творчих професій, IT-професіоналів). Іммігранти не можуть працювати на державній службі.

Лише громадяни України можуть голосувати на місцевих виборах.

2. Формулювання політики, що заснована на фактичних даних та «загальноурядовому» підході

2.1 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

Відповідальність за визначення міграційної політики розділено між Міністерством внутрішніх справ України (МВС) та Міністерством соціальної політики України (Мінсоцполітики), у той час як Державна міграційна служба України (ДМС) реалізує міграційну політику та надає рекомендації щодо неї. Ця сфера врегульована такими законами України: «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», «Про імміграцію», «Про прикордонний контроль», «Про зовнішню трудову міграцію» та «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України». Ці закони врегульовують такі аспекти, як права мігрантів, перетинання кордону, імміграційні та еміграційні процедури. Їх доповнюють підзаконні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (Уряд) та інших відповідних органів державної влади, таких як МВС, Міністерство закордонних справ України (МЗС), Мінсоцполітики та Державна прикордонна служба України (ДПСУ).

Попри те, що з 2001 року перепису населення не було, доступно досить багато даних у сфері міграції, що їх збирають та публікують різні органи державної влади. Починаючи з 2013 року ДМС щорічно публікує міграційний профіль, який є найбільш вичерпним джерелом даних у цій сфері. Демографічний щорічник «Населення України» Державної служби статистики України також містить міграційні дані, а Мінсоцполітики та Державна служба зайнятості публікують статистику про мігрантів, працевлаштованих в Україні, а також про громадян України, які влаштувалися на роботу за кордоном.

На вебсайтах [ДМС](#) та [ДПСУ](#) доступні спрощені пояснення міграційних правил і положень для широких верств населення.

Зважаючи на велику чисельність українських діаспорян у Європі та за її межами, Україна використовує комплексний механізм для управління взаємодією з ними. За зв'язки з діаспорою відповідає МЗС, яке також забезпечує функціонування Національної комісії з питань закордонних українців при Кабінеті Міністрів України. До складу Комісії входять представники з усіх дотичних органів державної влади, а також представники Національної академії наук України та представники діаспори. Державна програма

співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року передбачає залучення представників діаспори до реалізації політики розвитку.

2.2 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Попри те, що МВС та ДМС діють як координаційні органи в сфері міграції та забезпечують горизонтальну узгодженість політики, планування міжвідомчих зустрічей не здійснюється, на регулярній основі вони не проводяться, а радше організуються за потреби.

У національній стратегії розвитку України («Стратегія сталого розвитку «Україна - 2020») питання міграції не зазначаються. Окремі питання, пов'язані з міграцією, – переважно ті, що стосуються автоматизації міграційних процедур і роботи відповідних органів державної влади, – відображені у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, однак не згадані в Програмі діяльності Уряду.

3. Співпраця з партнерами з питань міграції та суміжних питань

3.1 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

Попри те, що Україна не є членом жодної регіональної угоди щодо трудової мобільності, – Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (ЄС) передбачає укладення лише двосторонніх угод з питань трудової міграції з державами-членами ЄС – партнерства є невід'ємною складовою міграційної політики держави.

На двосторонньому рівні органи державної влади України мають меморандуми про взаєморозуміння з державними міграційними органами інших країн. Меморандум про взаєморозуміння між ДМС та Міграційним департаментом при Міністерстві внутрішніх справ Литви є основою для співпраці та обміну інформацією. Мінсоцполітики підписало меморандум про взаєморозуміння з питань трудової міграції з Федеральною міграційною службою Російської Федерації. Також двосторонні договори з питань трудової міграції було укладено з багатьма пострадянськими, європейськими, африканськими та азійськими країнами, серед яких Лівія, Португалія, Чехія, Азербайджан, Білорусь та В'єтнам. Наразі тривають переговори про укладення двосторонніх договорів у сфері міграції з іншими країнами.

З метою формування міграційної політики на національному рівні Уряд України підтримує партнерські зв'язки з громадянським суспільством, академічною спільнотою та діаспорою через спеціальні дорадчі органи. Регламент Кабінету Міністрів України передбачає можливість консультацій із соціальними партнерами при підготовці проектів нормативно-правових актів, зокрема, пов'язаних із міграційними питаннями. У рамках Громадської ради та Науково-експертної ради з питань діяльності ДМС представники органів державної влади можуть знайомитися з позицією громадянського суспільства та академічної спільноти щодо питань міграційної політики. Зокрема, Громадська рада, яка складається з представників організацій громадянського суспільства, консультує ДМС з питань, пов'язаних із міграційним законодавством, та забезпечує прозоре функціонування ДМС. Науково-експертна рада, до складу якої входять експерти та науковці, здійснює аналіз чинного законодавства і вносить ДМС пропозиції щодо змін у нормативно-правовому регулюванні.

Країна представлена в керівних органах Міжнародної організації з міграції та Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН), а також у Глобальному форумі з питань міграції та розвитку й у кількох регіональних консультативних процесах, де має змогу обмінюватись досвідом та рекомендаціями щодо формування міграційної політики.

3.2 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Відсутня єдина платформа для залучення приватного сектора до співпраці з міграційних питань. Водночас існують приклади точкової співпраці, зокрема, домовленості між МЗС і мобільними операторами Vodafone, lifecell, Київстар про надання сприяння громадянам України, які опинилися у скрутному становищі за кордоном. Відповідно до цих домовленостей оператори мобільного зв'язку надають допомогу МЗС в інформуванні громадян на територіях, де сталися ситуації надзвичайного характеру, про ймовірні загрози шляхом надсилання коротких текстових повідомлень на телефонні номери, що їх має в розпорядженні дипломатична місія відповідної країни.

4. Покращення соціально-економічного добробуту мігрантів та суспільства

4.1 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

Україна бере до уваги навички і кваліфікацію іммігрантів при вирішенні питання про їх прийняття у країні. Уряд щорічно публікує переліки професій і спеціальностей, потреба в яких може бути покрита за рахунок іммігрантів. Крім того існують спеціальні імміграційні квоти для осіб, імміграція яких відповідатиме інтересам України у висококваліфікованих спеціалістах, які становитимуть користь для економіки України, та для осіб, зайнятих у сферах науки і культури.

Як підписант Гаазької конвенції 1961 року, яка скасовує консульську легалізацію документів, виданих державними органами іноземних країн, Україна приймає апостильовані документи, видані іншими підписантами, в тому числі документи про освіту. В Україні існує процедура визнання кваліфікацій вищої освіти (раніше – нострифікація) відповідно до Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні. Також низка двосторонніх та багатосторонніх угод передбачає пряме визнання та прийняття іноземних документів про освіту. Окрім того Мінсоцполітики та Міністерство освіти і науки України мають механізм підтвердження результатів неформального професійного навчання осіб за робітничими професіями. Країна наразі не бере участі в міжнародних схемах зі спільними рамками кваліфікацій, хоча приєднання до Європейської рамки кваліфікацій визначено за довгострокову мету.

Укладено двосторонні договори з питань трудової діяльності з рядом країн, хоча багато з них, зокрема, Лівія та В'єтнам, не є звичайними країнами призначення для українських мігрантів чи країнами походження трудових мігрантів в Україні. Крім того, застосування таких договорів обмежується складними процедурами, що передбачені ними; мігранти часто працевлаштовуються згідно з національним законодавством, яке в багатьох випадках більш сприятливе для роботодавців у країнах призначення. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів, стороною якої є Україна, гарантує трудовим мігрантам доступ до соціального забезпечення нарівні з громадянами приймаючої країни. Двосторонні договори з питань трудової діяльності та низка національних нормативно-правових актів надають аналогічні гарантії дотримання прав громадян України, які працюють за кордоном. Захист прав трудових мігрантів є одним із основних завдань дипломатичної служби України.

4.2 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Хоча Україна забезпечує доступ до платної вищої освіти для іноземних студентів нарівні з власними громадянами, плата за навчання в державних вищих навчальних закладах для іноземних студентів суттєво вища за плату для громадян України. Іноземним студентам не дозволено працювати під час навчання, а також відсутні механізми, що дозволяють їм залишатися у країні і працювати після завершення навчання. (План заходів щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики, прийнятий в серпні 2018 року, покликаний усунути ці недоліки).

В Україні відсутні заходи, спрямовані на дотримання правил етичного працевлаштування саме мігрантів, однак Конституція гарантує належні умови праці, гідну оплату праці та захист від примусової праці як

для громадян, так і для мігрантів. Аналогічна ситуація і з гендерною рівністю. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» гарантує гендерну рівність всім резидентам країни, проте відсутні заходи, спрямовані саме на мігрантів.

Дані про міграцію та ринок праці досить фрагментарні; відсутня уніфікована статистика щодо ринку праці з розбивкою за міграційним статусом. Тоді як Державна служба статистики України публікує дані про ринок праці в цілому, Державна служба зайнятості України публікує дані виключно про кількість іноземців, які тимчасово працюють в Україні на основі дозволів на застосування праці іноземців та осіб без громадянства.

5. Ефективне вирішення міграційного аспекту криз

5.1 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

У часи криз мігранти користуються такими самими правами та несуть такі самі обов'язки, що й громадяни України. Це передбачено Кодексом цивільного захисту України, норми якого застосовуються у таких кризових ситуаціях як екологічні лиха, збройні конфлікти та масові заворушення. Водночас міграційні аспекти Кодексом окремо не врегульовані.

Дипломатичні представництва України ведуть облік громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за кордоном. У 2017 році МЗС розробило Систему добровільної реєстрації громадян України при подорожах за кордон. Цей додаток для смартфона створений з метою попередження, пошуку та надання допомоги громадянам України в надзвичайних ситуаціях за кордоном.

Відповідно до положень Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» Україна приймає біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, а саме: осіб, які прибувають унаслідок загрози їхньому життю, безпеці чи свободі, та осіб, які вимушені шукати захисту внаслідок збройних конфліктів або природних катастроф.

Через виклики, пов'язані з внутрішнім переміщенням внаслідок анексії Криму та збройного конфлікту на Сході України, питання внутрішнього переміщення віднайшло відображення у національній політиці. Зокрема, ухвалено Стратегію інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року. Її мета полягає у створенні довгострокових рішень для захисту прав, свобод та інтересів внутрішньо переміщених осіб, підвищення їхньої незалежності та самодостатності, та в роботі з органами місцевого самоврядування, які мають надавати їм підтримку.

5.2 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Кодекс цивільного захисту, який є основним законом України щодо управління кризовими ситуаціями, не містить положень щодо міграційних питань чи переміщень, викликаних кризами. Так само відсутні стратегії щодо зниження ризиків від стихійних лих та управління міграційними переміщеннями, спричиненими погіршенням стану довкілля.

Національна стратегія розвитку не розглядає питання переміщення, однак існує окрема цільова стратегія, що стосується інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

В Україні немає плану на випадок надзвичайних ситуацій для управління широкомасштабними переміщеннями населення, зокрема, спрямованими в країну з-за кордону, у кризових ситуаціях (попри те, що правова основа для розробки такого плану міститься у Законі України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»).

6. Забезпечення безпечних, упорядкованих і гідних умов міграції

6.1 Управління у сфері міграції: приклади добре розроблених напрямків

ДПСУ є правоохоронним органом, відповідальним за охорону державного кордону та прикордонний контроль. Прикордонники проходять регулярне навчання. Курси, зокрема, включають навчання іноземним мовам. Також згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС передбачена співпраця з ЄС у сфері навчання прикордонників.

Україна використовує змішану візову систему, що передбачає подання заяв як онлайн, так і у паперовій формі. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть звертатися за українською візою через дипломатичні представництва України та візові центри. У деяких випадках візи можуть видаватися по прибуттю в пунктах пропуску через державний кордон. Іноземним громадянам з 52 країн можуть видаватися електронні візи. На вебсайті МЗС правила щодо віз викладено в доступній формі українською та англійською мовами.

Існує система відслідковування перевищення строків перебування, визначених візами та безвізовим режимом. Контроль за дотриманням іноземцями та особами без громадянства визначеного строку перебування в Україні здійснюється ДПСУ та ДМС. Максимальний строк перебування на основі візи або в рамках безвізового режиму, а також правила розрахунку вже використаної тривалості безвізового перебування регулюються відповідними правовими актами. Перевищення визначеного строку перебування є адміністративним правопорушенням.

Зусилля України у протидії торгівлі людьми відповідають міжнародним стандартам. Метою Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року є попередження торгівлі людьми, підвищення ефективності виявлення осіб, які вчиняють такі злочини або сприяють їх вчиненню, а також захист прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Мінсоцполітики щорічно публікує звіти про виконання цієї Програми.

6.2 Напрямки з потенціалом подальшого покращення

Немає комплексної програми, спрямованої на заохочення повернення власних громадян, які переселилися за кордон. Створення умов для повернення українських емігрантів визначено однією з цілей політики в Стратегії державної міграційної політики (щодо всіх емігрантів), однак це положення ще не розвинене в імплементаційних документах, а також в Законі України «Про зовнішню трудову міграцію» (лише щодо трудових мігрантів).

Що стосується реінтеграції тих, хто вирішив повернутися, Україна має план заходів щодо реінтеграції лише однієї категорії таких мігрантів, а саме, трудових мігрантів та членів їхніх сімей.

Документ лише коротко згадує про створення сприятливих умов для повернення в Україну та інтеграції діячів науки та культури, кваліфікованих спеціалістів і робітників, потреба в яких є відчутною для національної економіки.

Основні джерела інформації

Уряд України, Кабінет Міністрів України

- 2012 *Постанова «Про затвердження Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року».* Доступно за посиланням: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/682-2012-n>.
- 2014 *Постанова «Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України».* Доступно за посиланням: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-n>.
- 2016 *Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 року.* Доступно за посиланням: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/111-2016-n>.
- 2017 *Постанова «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію».* Доступно за посиланням: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/118-2017-n/>.
- 2017 *Розпорядження «Про схвалення Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження довгострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2020 року».* Доступно за посиланням: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/909-2017-p>.
- 2017 *Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо забезпечення реінтеграції в суспільство трудових мігрантів і членів їх сімей».* Доступно за посиланням: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-p>.
- 2017 *Розпорядження «Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року».* Доступно за посиланням: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-p/>.
- 2018 *Розпорядження «Про затвердження плану заходів на 2018-2021 роки щодо реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року».* Доступно за посиланням: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-2018-p/>.

Уряд України, Міністерство закордонних справ України

- 2017 *Наказ «Про затвердження Порядку провадження в закордонних дипломатичних установах України за заявами про оформлення документів для залишення на постійне проживання за кордоном громадян України, які виїхали за кордон тимчасово».* Доступно за посиланням: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0077-18>.

Уряд України, Міністерство внутрішніх справ України

- 2013 *Наказ «Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання».* Доступно за посиланням: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1335-13>.
- 2016 *Наказ «Про затвердження Порядку провадження за заявами про оформлення документів для виїзду громадян України за кордон на постійне проживання».* Доступно за посиланням: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1241-16>.

Уряд України, Державна міграційна служба України

- без дати *Міграційний профіль.* Доступно за посиланням: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/monitoring-migracijnix-proczesiv/migracijnij-profil.html>.
- без дати *Положення про Науково-експертну раду з питань діяльності ДМС України.* Доступно за посиланням: <https://dmsu.gov.ua/diyalnist/konsultacij-z-gromadskistyju/polozhennya-pro-naukovo-ekspertnu-radu-z-pitan-diyalnosti-dms-ukrajni.html>.
- 2015 *Положення про громадську Раду при Державній міграційній службі України.* Доступно за посиланням: https://dmsu.gov.ua/assets/files/doc/grom_rada/n_2015_160.pdf.

Уряд України, Державна служба статистики України (раніше Державний комітет статистики)

- 2001 *Всеукраїнський перепис 2001, Міграція.* Доступно за посиланням: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/migration/>.

2017 *Демографічний щорічник "Населення України за 2016 рік"* Доступно за посиланням:
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2017/zb/12/naselen2016pdf.zip.

Президент України

2015 *Указ «Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

Верховна Рада (Парламент)

1994 *Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України»*.
Доступно за посиланням: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>.

1996 *Конституція України*. Доступно за посиланням:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2001 *Закон України «Про імміграцію»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>.

2001 *Закон України «Про громадянство України»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.

2004 *Закон України «Про закордонних українців»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1582-15>.

2005 *Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»*.
Доступно за посиланням: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

2011 *Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»*. Доступно
за посиланням: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.

2011 *Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового
захисту»*. Доступно за посиланням: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.

2011 *Закон України «Про протидію торгівлі людьми»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>.

2012 *Кодекс цивільного захисту України*. Доступно за посиланням:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/>.

2012 *Закон України «Про зайнятість»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/>.

2015 *Закон України «Про зовнішню трудову міграцію»*. Доступно за посиланням:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/761-19>.

Міжнародні угоди

2016 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом,
Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої
сторони. Доступно за посиланням:
http://publications.europa.eu/resource/cellar/4589a50c-e6e3-11e3-8cd4-01aa75ed71a1.0006.03/DOC_1.